

YHDISTYNEIDEN KANSAKUNTIEN JULISTUS ALKUPERÄISKANSOJEN OIKEUKSISTA

Yleiskokous, joka

toimii Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan päämäärien ja periaatteiden mukaisesti sekä nojautuu siihen, että valtiot täyttävät vilpittömässä mielessä niille peruskirjan mukaan kuuluvat velvoitteensa,

vakuuttaa, että alkuperäiskansat ovat yhdenvertaisia kaikkien muiden kansojen kanssa, samalla kun se tunnustaa kaikkien kansojen oikeuden olla erilaisia, pitää itseään erilaisina ja tulla kunnioitetuiksi sellaisinaan,

vakuuttaa myös, että kaikki kansat vaikuttavat osaltaan ihmiskunnan yhteisen perinnön muodostavien sivilisaatioiden ja kulttuurien moninaisuuteen ja rikkauteen,

vakuuttaa lisäksi, että kaikki opit, toimintaperiaatteet ja käytännöt, jotka perustuvat ajatukseen joidenkin kansojen tai yksilöiden paremmuudesta näiden kansallisen alkuperän tai rodullisten, uskonnollisten, etnisten tai kulttuuristen erojen perusteella tai puoltavat tätä ajatusta, ovat rasistisia, tieteellisesti vääriä, oikeudellisesti pätemättömiä, moraalisesti tuomittavia ja sosiaalisesti epäoikeudenmukaisia,

vahvistaa, että alkuperäiskansojen olisi voitava käyttää oikeuksiaan vapaina kaikesta syrjinnästä,

on huolestunut siitä, että alkuperäiskansat ovat kärsineet historiallisista vääryyksistä muun muassa siksi, että niiden alueille on muodostettu siirtoasutusta ja niiden maita, alueita ja luonnonvaroja on riistetty ja niitä on siten estetty käyttämästä erityisesti oikeuttaan kehittyä omien tarpeidensa ja etujensa mukaisesti,

tunnustaa kiireellisen tarpeen kunnioittaa ja edistää alkuperäiskansoille luonnostaan kuuluvia oikeuksia, jotka perustuvat niiden poliittisiin, taloudellisiin ja sosiaalisiin rakenteisiin sekä kulttuureihin, hengellisiin perinteisiin, historioihin ja filosofioihin, ja erityisesti alkuperäiskansojen oikeuksia maihinsa, alueisiinsa ja luonnonvaroihinsa,

tunnustaa lisäksi kiireellisen tarpeen kunnioittaa ja edistää alkuperäiskansojen oikeuksia, jotka on vahvistettu valtioiden kanssa tehdyillä sopimuksilla ja muilla rakentavilla järjestelyillä,

suhtautuu myönteisesti siihen, että alkuperäiskansat järjestäytyvät parantaakseen poliittisia, taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä olojaan sekä lopettaakseen kaikenlaisen syrjinnän ja sorron siellä, missä niitä esiintyy,

on vakuuttunut siitä, että ohjaamalla itseensä sekä maihinsa, alueisiinsa ja luonnonvaroihinsa vaikuttavaa kehitystä alkuperäiskansat voivat ylläpitää ja vahvistaa instituutioitaan, kulttuurejaan ja perinteitään sekä edistää kehittymistään omien pyrkimystensä ja tarpeidensa mukaisesti,

tunnustaa, että alkuperäiskansojen tiedon, kulttuurien ja perinteisten käytäntöjen kunnioittaminen edistää osaltaan ympäristön kestäväää ja tasapuolista kehitystä ja asianmukaista hoitoa,

korostaa alkuperäiskansojen maiden ja alueiden demilitarisoinnin osuutta rauhaan, taloudelliseen ja sosiaaliseen edistykseen ja kehitykseen sekä yhteisymmärrykseen ja ystävällisiin suhteisiin maailman kansakuntien ja kansojen välillä,

tunnustaa erityisesti alkuperäiskansoihin kuuluvien perheiden ja yhteisöjen oikeuden säilyttää lapsen oikeuksien mukainen jaettu vastuu lastensa kasvatuksesta, koulutuksesta ja hyvinvoinnista,

katsoo, että valtioiden ja alkuperäiskansojen välisissä sopimuksissa ja muissa rakentavissa järjestelyissä vahvistettuihin oikeuksiin liittyy joissakin tilanteissa kansainvälistä merkitystä, etua, vastuuta ja luonnetta,

katsoo myös, että sopimukset ja muut rakentavat järjestelyt sekä niiden ilmentämä suhde muodostavat perustan alkuperäiskansojen ja valtioiden välisen kumppanuuden vahvistamiselle,

on tietoinen siitä, että Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirja, taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus ja kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus sekä Wienin julistus ja toimintaohjelma vahvistavat kaikkien kansojen itsemääräämisoikeuden perustavan merkityksen; tämän oikeuden perusteella kansat määräävät vapaasti poliittisen asemansa ja ylläpitävät vapaasti taloudellista, sosiaalista ja sivistyksellistä kehitystään,

pitää mielessä, että mikään tässä julistuksessa ei saa evätä miltään kansalta sen itsemääräämisoikeutta, jota se käyttää kansainvälisen oikeuden mukaisesti,

on vakuuttunut siitä, että alkuperäiskansojen oikeuksien tunnustaminen tällä julistuksella edistää valtioiden ja alkuperäiskansojen välisiä sopusointuisia yhteistyösuhteita, jotka perustuvat oikeudenmukaisuuden, kansanvallan, ihmisoikeuksien kunnioittamisen, syrjimättömyyden ja vilpittömän mielen periaatteisiin,

kannustaa valtioita noudattamaan kaikkia, erityisesti ihmisoikeuksiin liittyviä velvoitteitaan, joita kansainvälisten asiakirjojen mukaan sovelletaan alkuperäiskansoihin, sekä panemaan ne tehokkaasti täytäntöön neuvotellen ja toimien yhteistyössä kyseisten kansojen kanssa,

korostaa, että Yhdistyneillä Kansakunnilla on tärkeä ja jatkuva tehtävä edistettäessä ja suojehtaessa alkuperäiskansojen oikeuksia,

uskoo, että tämä julistus on uusi tärkeä edistysaskel pyrittäessä alkuperäiskansojen oikeuksien ja vapauksien tunnustamiseen, edistämiseen ja suojelemiseen sekä kehitettäessä Yhdistyneiden Kansakuntien järjestelmän asiaankuuluvaa toimintaa tällä alalla,

tunnustaa ja vahvistaa, että alkuperäiskansaan kuuluvilla yksilöillä on oikeus kaikkiin kansainvälisessä oikeudessa tunnustettuihin ihmisoikeuksiin ilman syrjintää ja että alkuperäiskansoilla on kollektiivisia oikeuksia, jotka ovat välttämättömiä niiden olemassaololle, hyvinvoinnille ja kokonaiskehitykselle kansoina,

tunnustaa, että alkuperäiskansojen asema vaihtelee alueittain ja maittäin ja että kansallisten ja alueellisten erityispiirteiden sekä erilaisten historiallisten ja kulttuuristen taustojen merkitys olisi otettava huomioon, ja

julistaa juhlallisesti seuraavan Yhdistyneiden Kansakuntien julistuksen alkuperäiskansojen oikeuksista tavoitetasoksi, jolle on pyrittävä kumppanuuden ja keskinäisen kunnioituksen hengessä:

1 artikla

Alkuperäiskansoilla on oikeus yhteisöinä tai yksilöinä nauttia täysimääräisesti kaikkia Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjassa, ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja ihmisoikeuksia koskevassa kansainvälisessä oikeudessa tunnustettuja ihmisoikeuksia ja perusvapauksia.

2 artikla

Alkuperäiskansat ja niihin kuuluvat yksilöt ovat vapaita ja yhdenvertaisia kaikkien muiden kansojen ja yksilöiden kanssa, ja niillä on oikeuksiaan käyttäessään oikeus olla vapaita kaikenlaisesta, erityisesti alkuperäiskansan taustaan tai identiteettiin perustuvasta, syrjinnästä.

3 artikla

Alkuperäiskansoilla on itsemääräämisoikeus. Tämän oikeuden perusteella ne määräävät vapaasti poliittisen asemansa ja kehittävät vapaasti taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä olojaan.

4 artikla

Itsemääräämisoikeuttaan käyttäessään alkuperäiskansoilla on oikeus autonomiaan ja itsehallintoon asioissa, jotka liittyvät niiden sisäisiin ja paikallisiin asioihin sekä niiden itsehallintotohtävien rahoituskeinoihin.

5 artikla

Alkuperäiskansoilla on oikeus ylläpitää ja vahvistaa erillisiä poliittisia, oikeudellisia, taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä instituutioitaan, säilyttäen samalla oikeutensa osallistua halutessaan täysimääräisesti valtion poliittiseen ja sosiaaliseen elämään sekä talous- ja sivistyselämään.

6 artikla

Jokaisella alkuperäiskansaan kuuluvalla yksilöllä on oikeus kansalaisuuteen.

7 artikla

1. Alkuperäiskansaan kuuluvilla yksilöillä on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen ruumiilliseen ja henkiseen koskemattomuuteen, vapauteen ja turvallisuuteen.
2. Alkuperäiskansoilla on kollektiivinen oikeus elää vapaasti, rauhassa ja turvallisesti erillisinä kansoina, eikä niihin saa kohdistaa joukkotuhontaa tai muuta väkivaltaa, mukaan lukien lasten siirtäminen pakolla ryhmästä toiseen.

8 artikla

1. Alkuperäiskansoilla ja niihin kuuluvilla yksilöillä on oikeus siihen, ettei niitä pakkosulauteta eikä niiden kulttuuria tuhota.
2. Valtiot tarjoavat tehokkaat järjestelmät, joilla estetään ja hyvitetään:
  - (a) toiminta, jonka tarkoituksena tai vaikutuksena on se, että alkuperäiskansoilta riistetään niiden koskemattomuus erillisinä kansoina tai niiden kulttuuriset arvot tai etninen identiteetti;
  - (b) toiminta, jonka tarkoituksena tai vaikutuksena on alkuperäiskansojen tai niihin kuuluvien yksilöiden maiden, alueiden tai luonnonvarojen riistäminen;
  - (c) kaikenlaiset väestön pakkosiirrot, joiden tarkoituksena tai vaikutuksena on jonkin alkuperäiskansojen ja niihin kuuluvien yksilöiden oikeuden loukkaaminen tai heikentäminen;
  - (d) kaikenlainen pakkosulauttaminen tai -liittäminen;
  - (e) kaikenlainen propaganda, jonka tarkoituksena on edistää alkuperäiskansoihin ja niihin kuuluviin yksilöihin kohdistuvaa rotusyrjintää tai etnistä syrjintää tai kehottaa siihen.

9 artikla

Alkuperäiskansoilla ja niihin kuuluvilla yksilöillä on oikeus kuulua alkuperäisyhteisöön tai -kansakuntaan kyseisen yhteisön tai kansakunnan perinteiden ja tapojen mukaisesti. Tämän oikeuden käyttämisestä ei saa seurata minkäänlaista syrjintää.

10 artikla

Alkuperäiskansoja ei saa siirtää pakolla mailtaan tai alueiltaan. Alkuperäiskansoja ei saa asuttaa uudelleen ilman niiden vapaata ja tietoon perustuvaa ennakkosuostumusta eikä ennen kuin on sovittu asianmukaisesta ja oikeudenmukaisesta korvauksesta ja mahdollisuuksien mukaan paluumahdollisuudesta.

11 artikla

1. Alkuperäiskansoilla on oikeus harjoittaa ja elvyttää kulttuurisia perinteitään ja tapojaan. Tähän sisältyy oikeus ylläpitää, suojella ja kehittää niiden kulttuurien aiempia, nykyisiä ja tulevia ilmenemismuotoja, kuten arkeologisia ja historiallisia kohteita, esineitä, malleja ja seremonioita, tekniikkaa sekä kuvataiteita ja esittäviä taiteita ja kirjallisuutta.

2. Valtiot hyvittävät tehokkaiden, yhdessä alkuperäiskansojen kanssa kehitettyjen järjestelmien avulla alkuperäiskansojen kulttuurisen, henkisen, uskonnollisen ja hengellisen omaisuuden, joka on otettu näiltä kansoilta ilman niiden vapaata ja tietoon perustuvaa ennakkosuostumusta tai loukaten niiden lakeja, perinteitä ja tapoja, ja tämä hyvitysmenettely voi sisältää palauttamisen.

12 artikla

1. Alkuperäiskansoilla on oikeus ilmaista, harjoittaa, kehittää ja opettaa hengellisiä ja uskonnollisia perinteitään, tapojaan ja seremonioitaan, oikeus ylläpitää, suojella ja käyttää rauhassa uskonnollisia ja kulttuurikohteitaan, oikeus käyttää seremoniaesineitään ja määrätä niiden käytöstä sekä oikeus vainajensa ruumiiden tai niiden jäännösten kotiuttamiseen.

2. Valtiot pyrkivät mahdollistamaan hallussaan olevien seremoniaesineiden ja vainajien ruumiiden tai niiden jäännösten saavutettavuuden ja/tai palauttamisen alkuperäiskansoille yhdessä kyseisten alkuperäiskansojen kanssa kehitettyjen oikeudenmukaisten, avoimien ja tehokkaiden järjestelmien avulla.

13 artikla

1. Alkuperäiskansoilla on oikeus elvyttää, käyttää, kehittää ja siirtää tuleville sukupolville historiaansa, kieliään, suullisia perinteitään, filosofiaansa, kirjoitusjärjestelmiään ja kirjallisuuttaan sekä oikeus nimetä ja säilyttää omat yhteisön-, paikan- ja henkilönnimensä.

2. Valtiot toteuttavat tehokkaat toimet varmistaakseen, että tätä oikeutta suojellaan ja että alkuperäiskansat voivat ymmärtää poliittisia, oikeudellisia ja hallinnollisia menettelyjä sekä tulla itse ymmärretyiksi niissä, tarvittaessa tulkkauksen avulla tai muilla asianmukaisilla keinoilla.

14 artikla

1. Alkuperäiskansoilla on oikeus perustaa omia koulujärjestelmiä ja -laitoksia, jotka antavat opetusta niiden omilla kielillä niiden kulttuuriin opetus- ja oppimismenetelmiin soveltuvalla tavalla, sekä oikeus ohjata niitä.

2. Alkuperäiskansoihin kuuluvilla yksilöillä, erityisesti lapsilla, on oikeus saada kyseisen valtion koulutusta sen kaikilla tasoilla ja kaikissa muodoissa ilman syrjintää.

3. Valtiot toteuttavat yhdessä alkuperäiskansojen kanssa tehokkaat toimet, jotta alkuperäiskansoihin kuuluvat yksilöt, erityisesti lapset, myös niiden yhteisöjen ulkopuolella elävät lapset, voivat saada oman kulttuurinsa opetusta ja omakielistä opetusta mahdollisuuksien mukaan.

15 artikla

1. Alkuperäiskansoilla on oikeus kulttuurinsa, perinteidensä, historiansa ja pyrkimystensä arvostukseen ja moninaisuuteen, joiden on asianmukaisesti kuvastuttava koulutuksessa ja julkisessa viestinnässä.

2. Valtiot toteuttavat kyseisten alkuperäiskansojen kanssa neuvotellen ja yhteistyössä toimien tehokkaat toimet, joilla torjutaan ennakkoluuloja, poistetaan syrjintää ja edistetään suvaitsevuuutta, yhteisymmärrystä ja hyviä suhteita alkuperäiskansojen ja kaikkien muiden yhteiskuntaryhmien kesken.

16 artikla

1. Alkuperäiskansoilla on oikeus perustaa omia, omakielisiä viestimiä ja käyttää muiden kuin alkuperäiskansojen viestimien kaikkia muotoja ilman syrjintää.

2. Valtiot toteuttavat tehokkaat toimet, joilla varmistetaan, että niiden omistamat viestimet kuvastavat asianmukaisesti alkuperäiskansojen kulttuurista moninaisuutta. Valtiot kehottavat yksityisomisteisia viestimiä kuvastamaan asianmukaisesti alkuperäiskansojen kulttuurista moninaisuutta, sanotun kuitenkaan rajoittamatta täyden sananvapauden varmistamista.

17 artikla

1. Alkuperäiskansoilla ja niihin kuuluvilla yksilöillä on oikeus nauttia täysimääräisesti kaikkia sovellettavassa kansainvälisessä ja kansallisessa työoikeudessa vahvistettuja oikeuksia.

2. Valtiot toteuttavat alkuperäiskansojen kanssa neuvotellen ja yhteistyössä toimien erityistoimet, joilla suojellaan alkuperäiskansojen lapsia taloudelliselta hyväksikäytöltä ja työltä, joka voi olla lapselle vaarallista tai häiritä hänen koulutustaan tai haitata lapsen terveyttä tai ruumiillista, henkistä, hengellistä, moraalista tai sosiaalista kehitystä, ottaen huomioon näiden lasten erityinen haavoittuvuus ja koulutuksen merkitys heidän voimaantumiselleen.

3. Alkuperäiskansoihin kuuluvilla yksilöillä on oikeus siihen, ettei heihin sovelleta syrjiviä työehtoja ja -olosuhteita, muun muassa palvelussuhteen tai palkkauksen ehtoja.

18 artikla

Alkuperäiskansoilla on oikeus osallistua omien toimintaperiaatteidensa mukaisesti valittujen edustajiensa kautta päätöksentekoon asioissa, jotka voivat vaikuttaa näiden kansojen oikeuksiin, sekä oikeus ylläpitää ja kehittää omia päätöksentekuelimiään.

19 artikla

Valtiot neuvottelevat vilpittömässä mielessä ja toimivat yhteistyössä kyseisten alkuperäiskansojen kanssa näiden omien edustuselinten kautta saadakseen niiden vapaan ja tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen ennen kuin valtiot hyväksyvät ja panevat täytäntöön lainsäädännöllisiä tai hallinnollisia toimia, jotka voivat vaikuttaa alkuperäiskansoihin.

20 artikla

1. Alkuperäiskansoilla on oikeus ylläpitää ja kehittää poliittisia, taloudellisia ja sosiaalisia järjestelmiään tai instituutioitaan, käyttää turvallisesti omia toimeentulo- ja kehityskeinojaan sekä harjoittaa vapaasti kaikkea perinteistä toimintaansa ja muuta taloudellista toimintaansa.
2. Alkuperäiskansat, joilta on riistetty niiden elinkeinot ja toimeentulo- ja kehityskeinot, ovat oikeutettuja asianmukaiseen ja oikeudenmukaiseen hyvitykseen.

21 artikla

1. Alkuperäiskansoilla on syrjimätön oikeus taloudellisten ja sosiaalisten olojensa parantamiseen muun muassa koulutuksen, työllisyyden, ammatillisen koulutuksen ja uudelleen koulutuksen, asumisen, puhtaanapidon, terveyden ja sosiaaliturvan aloilla.
2. Valtiot toteuttavat tehokkaat toimet ja tarvittaessa erityistoimet, joilla varmistetaan alkuperäiskansojen taloudellisten ja sosiaalisten olojen jatkuva parantaminen. Erityistä huomiota on kiinnitettävä alkuperäiskansoihin kuuluvien vanhusten, naisten, nuorten, lasten ja vammaisten henkilöiden oikeuksiin ja erityistarpeisiin.

22 artikla

1. Tätä julistusta täytäntöön pantaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota alkuperäiskansojen vanhusten, naisten, nuorten, lasten ja vammaisten henkilöiden oikeuksiin ja erityistarpeisiin.
2. Valtiot toteuttavat yhdessä alkuperäiskansojen kanssa toimet, joilla varmistetaan, että alkuperäiskansojen naiset ja lapset nauttivat täysimääräisesti suojelua ja takeita kaikenlaista väkivaltaa ja syrjintää vastaan.

23 artikla

Alkuperäiskansoilla on oikeus määrätä ja kehittää ensisijaisia tavoitteita ja strategioita, jotka koskevat niiden kehittämisoikeuden käyttöä. Alkuperäiskansoilla on erityisesti oikeus osallistua aktiivisesti niihin vaikuttavien terveydenhuolto- ja asunto-ohjelmien sekä muiden taloudellisten ja sosiaalisten ohjelmien kehittämiseen ja niistä päättämiseen sekä oikeus mahdollisuuksien mukaan hallinnoida näitä ohjelmia omien toimielintensä kautta.

24 artikla

1. Alkuperäiskansoilla on oikeus harjoittaa perinteistä lääkintäänsä ja ylläpitää terveydenhoitokäytäntöjään, mukaan lukien elintärkeiden lääkintään käytettävien kasvien, eläinten ja mineraalien säilyttäminen. Alkuperäiskansoihin kuuluvilla yksilöillä on myös syrjimätön oikeus saada kaikkia sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluja.
2. Alkuperäiskansoihin kuuluvilla yksilöillä on yhtäläinen oikeus korkeimpaan saavutettavissa olevaan ruumiillisen ja henkisen terveyden tasoon. Valtiot toteuttavat tarvittavat toimet, joilla pyritään saavuttamaan asteittain tämän oikeuden täysimääräinen toteutuminen.

25 artikla

Alkuperäiskansoilla on oikeus ylläpitää ja vahvistaa tunnusomaista hengellistä suhdettaan perinteisesti omistamiinsa tai muutoin hallussaan pitämiinsä ja käyttämiinsä maihin, alueisiin, vesistöihin, rannikkomeriin ja muihin luonnonvaroihin sekä säilyttää tähän liittyvät vastuunsa tuleville sukupolville.

26 artikla

1. Alkuperäiskansoilla on oikeus perinteisesti omistamiinsa, hallussaan pitämiinsä tai muutoin käyttämiinsä tai hankkimiinsa maihin, alueisiin ja luonnonvaroihin.
2. Alkuperäiskansoilla on oikeus omistaa, käyttää, kehittää ja hallita niitä maita, alueita ja luonnonvaroja, jotka ovat niiden hallussa perinteisen omistuksen tai muun perinteisen hallussapidon tai käytön perusteella tai jotka ne ovat muutoin hankkineet.
3. Valtiot tunnustavat nämä maat, alueet ja luonnonvarat laissa ja suojelevat niitä lailla. Tässä tunnustamisessa on asianmukaisesti kunnioitettava kyseisten alkuperäiskansojen tapoja, perinteitä ja maanhallintajärjestelmiä.

27 artikla

Valtiot perustavat ja panevat täytäntöön yhdessä asianomaisten alkuperäiskansojen kanssa oikeudenmukaisen, riippumattoman, puolueettoman, avoimen ja läpinäkyvän sekä alkuperäiskansojen lait, perinteet, tavat ja maanhallintajärjestelmät asianmukaisesti tunnustavan menettelyn tunnustaakseen ja ratkaistakseen alkuperäiskansojen oikeudet, jotka koskevat niiden maita, alueita ja luonnonvaroja, mukaan lukien niiden perinteisesti omistamat tai muutoin hallussaan pitämät tai käyttämät maat, alueet ja luonnonvarat. Alkuperäiskansoilla on oltava oikeus osallistua tähän menettelyyn.

28 artikla

1. Alkuperäiskansoilla on oikeus hyvitykseen tavalla, joka voi sisältää muun muassa palauttamisen, tai jos palauttaminen ei ole mahdollista, asianmukaiseen, oikeudenmukaiseen ja kohtuulliseen korvaukseen perinteisesti omistamistaan tai muutoin hallussa pitämistään tai käyttämistään maista, alueista ja luonnonvaroista, jotka on tuomittu menetetyiksi tai takavarikoitu, otettu haltuun tai vallattu tai joita on käytetty tai vahingoitettu ilman näiden kansojen vapaata ja tietoon perustuvaa ennakkosuostumusta.
2. Jollei kyseisten kansojen kanssa vapaasti muuta sovita, korvaus suoritetaan laadultaan, kooltaan ja oikeudelliselta asemaltaan vastaavina maina, alueina ja luonnonvaroina tai rahallisena korvauksena tai muuna asianmukaisena hyvityksenä.

29 artikla

1. Alkuperäiskansoilla on oikeus säilyttää ja suojella ympäristöä sekä maidensa tai alueidensa ja luonnonvarojensa tuotantokykyä. Valtiot ottavat käyttöön ja panevat täytäntöön alkuperäiskansoille tätä säilyttämistä ja suojelua varten tarkoitettuja avustusohjelmia ilman syrjintää.
2. Valtiot toteuttavat tehokkaat toimet varmistaakseen, ettei alkuperäiskansojen maille tai alueille varastoida eikä loppusijoiteta vaarallisia aineita ilman niiden vapaata ja tietoon perustuvaa ennakkosuostumusta.

3. Valtiot toteuttavat myös tehokkaat toimet varmistaakseen tarvittaessa, että alkuperäiskansojen terveyden seuraamiseen, ylläpitämiseen ja palauttamiseen tarkoitettujen ohjelmien, jotka vaarallisten aineiden vaikutuksille altistuvat kansat kehittävät ja toteuttavat, pannaan asianmukaisesti täytäntöön.

30 artikla

1. Alkuperäiskansojen mailla tai alueilla ei saa harjoittaa sotilaallista toimintaa, ellei se ole perusteltua asiaan liittyvän yleisen edun vuoksi, ellei siitä ole muutoin vapaasti sovittu kyseisten alkuperäiskansojen kanssa tai elleivät nämä ole sitä pyytäneet.

2. Valtiot neuvottelevat tehokkaasti kyseisten alkuperäiskansojen kanssa asianmukaisin menettelyin ja erityisesti näiden kansojen edustuselinten kautta ennen niiden maiden tai alueiden käyttämistä sotilaalliseen toimintaan.

31 artikla

1. Alkuperäiskansoilla on oikeus ylläpitää, hallita, suojella ja kehittää kulttuuriperintöään, perinnetietoaan ja perinteisiä kulttuuri-ilmaisujaan sekä tieteesä, teknologiansa ja kulttuuriensa eri ilmenemismuotoja, mukaan lukien inhimilliset ja geneettiset voimavarat, siemenet, lääkkeet, tieto eläinten ja kasvien ominaisuuksista, suullinen perinne, kirjallisuus, muotoilut, urheilu sekä perinteiset pelit ja leikit sekä kuvataiteet ja esittävät taiteet. Niillä on myös oikeus ylläpitää, hallita, suojella ja kehittää tähän kulttuuriperintöön, perinnetietoon ja perinteisiin kulttuuri-ilmaisuihinsa liittyvää henkistä omaisuuttaan.

2. Valtiot toteuttavat yhdessä alkuperäiskansojen kanssa tehokkaat toimet, joilla tunnustetaan näiden oikeuksien käyttö ja suojellaan sitä.

32 artikla

1. Alkuperäiskansoilla on oikeus määrätä ja kehittää ensisijaisia tavoitteita ja strategioita maidensa tai alueidensa ja muiden luonnonvarojensa kehittämistä tai käyttöä varten.

2. Valtiot neuvottelevat vilpittömässä mielessä ja toimivat yhteistyössä kyseisten alkuperäiskansojen kanssa näiden omien edustuselinten kautta saadakseen niiden vapaan ja tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen ennen kuin valtiot hyväksyvät hankkeita, jotka vaikuttavat alkuperäiskansojen maihin tai alueisiin ja muihin luonnonvaroihin, erityisesti kehitettäessä, käytettäessä tai hyödynnettäessä mineraali- tai vesivaroja tai muita luonnonvaroja.

3. Valtiot tarjoavat tehokkaat järjestelmät, joiden avulla hyvitetään asianmukaisesti ja oikeudenmukaisesti edellä mainittu toiminta, ja niiden on toteutettava asianmukaiset toimet, joilla lievennetään ympäristöön kohdistuvia, taloudellisia, sosiaalisia, sivistyksellisiä ja hengellisiä haittavaikutuksia.

33 artikla

1. Alkuperäiskansoilla on oikeus määrätä omasta identiteetistään tai jäsenyydestään tapojensa ja perinteidensä mukaisesti. Tämä ei heikennä alkuperäiskansoihin kuuluvien yksilöiden oikeutta saada asuinvaltioidensa kansalaisuus.

2. Alkuperäiskansoilla on oikeus määrätä toimielintensä rakenteet ja valita niiden jäsenet omia menettelyjään noudattaen.

34 artikla

Alkuperäiskansoilla on oikeus edistää, kehittää ja ylläpitää toimielintensä rakenteita sekä tunnusomaisia tapojaan, hengellisyyttään, perinteitään, menettelyjään ja käytäntöjään sekä mahdollisia oikeusjärjestelmiään tai -tapojaan kansainvälisten ihmisoikeusnormien mukaisesti.

35 artikla

Alkuperäiskansoilla on oikeus määrätä niihin kuuluvien yksilöiden velvollisuuksista yhteisöjään kohtaan.

36 artikla

1. Alkuperäiskansoilla, erityisesti kansainvälisten rajojen jakamilla kansoilla, on oikeus ylläpitää ja kehittää rajat ylittäviä yhteyksiä, suhteita ja yhteistyötä, mukaan lukien hengellinen, sivistyksellinen, poliittinen, taloudellinen ja sosiaalinen toiminta, sekä niihin kuuluvien yksilöiden että muiden kansojen kanssa.

2. Valtiot toteuttavat alkuperäiskansojen kanssa neuvotellen ja yhteistyössä toimien tehokkaat toimet, joilla helpotetaan tämän oikeuden käyttämistä ja varmistetaan sen toteutuminen.

37 artikla

1. Alkuperäiskansoilla on oikeus siihen, että niiden asianomaisten valtioiden tai näiden seuraajavaltioiden kanssa tekemät sopimukset ja muut rakentavat järjestelyt tunnustetaan, niitä noudatetaan ja ne saatetaan voimaan, sekä siihen, että valtiot kunnioittavat ja noudattavat näitä sopimuksia ja muita rakentavia järjestelyjä.

2. Minkään tässä julistuksessa ei voida tulkita vähentävän tai kumoavan alkuperäiskansojen oikeuksia, joista on määrätty sopimuksilla ja muilla rakentavilla järjestelyillä.

38 artikla

Valtiot toteuttavat alkuperäiskansojen kanssa neuvotellen ja yhteistyössä toimien asianmukaiset toimet, mukaan lukien lainsäädäntötoimet, tämän julistuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

39 artikla

Alkuperäiskansoilla on oikeus saada valtioilta ja kansainvälisen yhteistyön kautta taloudellista ja teknistä apua, jotta ne voivat nauttia tähän julistukseen sisältyviä oikeuksia.

40 artikla

Alkuperäiskansoilla on oikeus asianmukaisiin ja oikeudenmukaisiin menettelyihin, joissa ratkaistaan niiden konfliktit ja riidat valtioiden tai muiden osapuolten kanssa, oikeus saada asiaa koskeva päätös viipymättä ja oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin kaikkia yksilöllisten ja kollektiivisten oikeuksiensa loukkauksia vastaan. Tällaisessa päätöksessä on otettava asianmukaisesti huomioon kyseisten alkuperäiskansojen tavat, perinteet, säännöt ja oikeusjärjestelmät sekä kansainväliset ihmisoikeudet.

41 artikla

Yhdistyneiden Kansakuntien järjestelmän elinten ja erityisjärjestöjen sekä muiden hallitustenvälisten järjestöjen on osaltaan edistettävä tämän julistuksen täysimääräistä toteutumista muun muassa järjestämällä rahoitusyhteistyötä ja teknistä apua. On otettava käyttöön keinoja, joilla varmistetaan alkuperäiskansojen osallistuminen niihin vaikuttaviin asioihin.

42 artikla

Yhdistyneet Kansakunnat, sen elimet, mukaan lukien alkuperäiskansojen asioita käsittelevä pysyvä foorumi, sekä erityisjärjestöt, myös maatasolla, ja jäsenvaltiot edistävät tämän julistuksen kunnioittamista ja täysimääräistä soveltamista sekä seuraavat tämän julistuksen vaikuttavuutta.

43 artikla

Tässä julistuksessa tunnustetut oikeudet muodostavat maailman alkuperäiskansojen säilymisen, arvon ja hyvinvoinnin turvaamiseksi tarvittavan vähimmäistason.

44 artikla

Kaikki tässä julistuksessa tunnustetut oikeudet ja vapaudet taataan alkuperäiskansoihin kuuluville miehille ja naisille yhdenvertaisesti.

45 artikla

Minkään tässä julistuksessa ei saa tulkita rajoittavan tai lakkauttavan alkuperäiskansojen nykyisiä tai mahdollisia tulevia oikeuksia.

46 artikla

1. Minkään tässä julistuksessa ei saa tulkita merkitsevän minkään valtion, kansan, ryhmän tai henkilön oikeutta osallistua toimintaan tai suorittaa tekoa, joka on Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan vastainen, eikä tulkita sallivan toimintaa, joka kokonaan tai osittain hajottaisi täysivaltaisten ja itsenäisten valtioiden alueellisen eheyden tai poliittisen yhtenäisyyden tai heikentäisi niitä, eikä kannustavan tällaiseen toimintaan.

2. Käytettäessä tässä julistuksessa ilmaistuja oikeuksia on kunnioitettava kaikkien ihmisoikeuksia ja perusvapauksia. Tässä julistuksessa ilmaistujen oikeuksien käyttämiseen saa kohdistaa ainoastaan lailla säädettyjä rajoituksia kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden mukaisesti. Näiden rajoitusten on oltava syrjimättömiä ja ehdottoman välttämättömiä ainoastaan sen varmistamiseksi, että muiden oikeudet ja vapaudet tunnustetaan ja niitä kunnioitetaan asianmukaisesti ja että demokraattisen yhteiskunnan oikeudet ja pakottavimmat vaatimukset täyttyvät.

3. Tätä julistusta on tulkittava noudattaen oikeudenmukaisuuden, kansanvallan, ihmisoikeuksien kunnioittamisen, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden, hyvän hallinnon ja vilpittömän mielen periaatteita.